

**Põllumajanduslike kutsekoolide tüübid
ja neis ettevalmistatud kutselised
tööjõud 1918—1939**

Über die landwirtschaftlichen Berufsschulen in Estland

Mag. agr. Joosep Nõu

Äratrükk ajakirjast „Agronoomia“ — 1939. a.

Sonderabdruck aus der Zeitschrift „Agronoomia“ — 1939

Tartu 1939

B-1178 H.a.
Hr. prof. Nikolai Rastri'le
11. IX. 1939. a. Antas.

HARIDUSMINISTEERIUMI KUTSEOSKUSE OSAKONNA VÄLJAANNE

Põllumajanduslike kutsekoolide tüübid ja neis ettevalmistatud kutselised tööjõud 1918—1939

Über die landwirtschaftlichen Berufsschulen in Estland

Mag. agr. Joosep Nõu

Äratrükk ajakirjast „Agronoomia“ — 1939. a.

Sonderabdruck aus der Zeitschrift „Agronoomia“ — 1939

Tartu 1939

i 21190318

Põllumajanduslike kutsekoolide tüübid ja neis ettevalmistatud kutselised töõjõud 1918–1939

Über die landwirtschaftlichen Berufsschulen in Estland

Mag agr. **Joosep Nõu**,

Põllumajanduslike kutsekoolide peainspektor.

Eesti põllumajanduslike kutsekoolide ajalugu ei ole pikk. Samal ajal, kui lähedased Põhjamaad pühitsevad oma esimeste põllumajanduslike kutsekoolide 100-aastast juubelit, võib Eesti vaadata tagasi ümmarguselt ainult 30-aastasele minevikutööle. Vene tsaaririigi pärandus 24. veebruaril 1918. a. iseseisvust deklareerinud Eesti Vabariigile on seejuures enam kui tagasihoidlik. Kõrgemajärguline alampõllutöökool Kõos ja mõned koolilaadilised põllutöö- ja majapidamiskursused moodustavad kogu „hambaraha“ noorele riigile põllumajandusliku kutsehariduse alal. Tunnustades täielikult nende põllutöökursuste kui esimeste algatuste tähtsust ja neid kursusi juhtinud põllumajandustegelaste pioneerlikke teeneid, on siiski lõppjärel duseks, et põllumajandusliku kutsehariduse süsteem ja õppeasutiste võrk tänapäeva kujul on omariikluse saavutus. Sellest omariikluse saavutusest, eriti põllumajanduslike kutsekoolide organisatsioonist ja töötulemustist, nagu need on kujunenud iseseisvuse teise kümnendi lõpuks, püüan tuua järgnevas põgusa ülevaate.

A. Põllunduslikud koolid.

Põllumajanduslikest õppeasutistest kuuluvad põllunduslike koolide hulka Kutsehariduslikkude õppeasutiste seaduse (1) liigituse alusel 1-a. ja 2-a. õppeajaga põllunduskoolid (varemalt põllutöökoolideks nimetatud) ja 3-a. ja 4-a. õppeajaga põllunduskeskkoolid (varemalt põllutöökeskkoolideks nimetatud) kui keskastme kutsekoolid baseerumisega 6-klassilisele algkoolile, ja 3-a. õppeajaga põllundustehnikumid kui kõrgema astme kutsekoolid baseerumisega kutsekeskkoolile ja keskkoolile.

1-a. põllunduskool peab andma õpilastele praktilist oskust ja teadmisi edukaks talupidamiseks. Õppetöö korraldamise määruse (2) alusel peab õppetöö kestus kooli juures olema vähemalt 25 õppenädalat (talvepoolaastal), millele järgneb 5½ kuu kestusega järeldpraktika õppetundides, kuid see võib toimuda kohustuslikult ka kooli juures. Kooliastujailt nõutakse 16 a. vanuse alammäära ja põllundusalal töötamist ning õpilaste normaalarvuks koolis resp. klassis on 20. 1-a. põllunduskooli asutati omariikluse algaastail õige mitmeid, kuid osa neist muudeti kohe või mõne aastase tegutsemise järele 2-a. põllunduskoolideks (Kuressaare resp. Kõljala, Pärnu resp. Polli, Rakvere resp. Arkna), osa likvideeriti hoopis (Vahi, V.-Võidu), kuna ainsana on selle ajajärgu koolidest jäänud püsima Pürksi; kõik teised praegu tegutsevad 1-a. põllunduskoolid (Keila, Petseri, Putkaste, Penijõe) on asutatud hoopis hiljem. Õpilaste arv tegutsevates koolides on olnud enam-vähem rahuldav Pürksi, Keila ja Petseri koolides, kuna Putkastes ja Penijõel õpilaste arv on jätnud soovida. 1-a. põllunduskoolide suhtes tuleb üldse märkida, et see koolitüüp Eestis ei ole saavutanud seda edu, mida temalt Skandinaavia eeskujudel loodeti. Põllunduskoolidesse tulevad

õpilased meil võrdlemisi noortena, küllaldase eelpraktikata ja elukogemusteta; neil tingimusil peab põllunduskool teoreetilise õpetuse kõrval taotlema märksa rohkem praktiliste oskuste andmist kui see oleks tarvilik tugeva eelpraktika läbiteinud õpilaste puhul. Ühe aastaga (resp. ühe talvega) seda kõike saavutada osutub raskeks. Kui lisaks tuleb arvestada veel õpilaste (eriti õpilaste vanemate) vastuseisu võõras talundis praktiseerimisega, mille tõttu siiani enamiku õpilaste juures on tulnud piirduda kodutalundi-praktika arvestamisega, siis on arusaadav, et lõpetajad ei pea 1-a. põllunduskooli haridust edukaks talupidamiseks päris küllaldaseks. Petseri Põllunduskool (asut. a. 1928) on selles mõttes eritüübiline, et seal õpilased aasta ringi töötavad kooli juures ja kool nii suudab õpilasi ka praktiliselt paremini ette valmistada. Ka Pürksi Põllunduskool (asut. a. 1921), kui rootsi vähe-
musrahva kool, on eriolustikus — nimelt soodustab selle kooli ja eriti ka õpilaste ülalpidamist Rootsi riigilt antav toetus ja see kool omab ka teatava üldharidusliku kallaku. Keila Põllunduskool (asut. a. 1928), mis varemalt töötas ka Kehras, oli 1-a. põllunduskoolidest üldiselt rahuldava õpilaste arvuga, kuid teatava tagasilöögi sellele koolile tekitas viimase paari kooliaasta olukord, kus kool on pidanud töötama linnas üüritud ruumides, nagu ajutiselt töötasid mitmed põllunduskoolid omariikluse algaastail, ja kus koolil puudub korrastatud koolitalund, mille soetamise küsimus küll on päevakorral. Penijõe Põllunduskooli (asut. a. 1935) on kavatsus muuta 2-a. põllunduskooliks, kuhu õpilasi võetaks vastu üle aasta, karjatalitajateharu aga eraldataks iseseisvaks karjatalitajatekooliks, kuna karjatalitajaks õppida soovijaid on Penijõel olnud normaal arv. Koolitüübi muutmise vajadust Penijõel illustreerib olukord, et kooliümbruse valdadest (Lihula, Karuse) on küll õpilasi Vigala Põllunduskoolis (2-a.) ja Jänedä Põllunduskeskkoolis (3-a.), kuid mitte Penijõel (enamik Penijõe õpilasi on Pärnumaalt). Putkaste Põllunduskoolis (asut. a. 1934) on õpilaste arv olnud väga tagasihoidlik ja seda ka viimasel ajal. Tuleb loota, et hiidlaste huvis oma kutsekooli vastu peatselt toimub muudatus tõusu suunas, sest vastasel puhul on raske säilitada seda põllumajanduslikku kutsekooli.

1-a. põllunduskoolides omariikluse aastatel õppinud maanoorte arv, samuti koolide areng on toodud 1. tabelis.

1. tabel. Õpilaste arv 1-a. põllunduskoolides 1920—1939.

Kooliaastad	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku	Keskm. aastaks
Koolid	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku	Keskm. aastaks
Vahi	10	11 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	10
Pürksi	39	26	27	22	25	29	28	22	29	25	31	10	22	23	23	23	25	26	26	481	25
Arkna	16	9	11	19	20 ²	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	15
Vana-Võidu	—	19	14	16	17	23	12	19	17	13	12	12 ³	—	—	—	—	—	—	—	174	16
Keila (Kehra ⁴) . .	—	—	—	—	—	—	—	—	13	28	29	24	27	28	29	18	18	25	17	256	23
Petseri	—	—	—	—	—	—	—	—	11	15	17	16	28	23	17	28	16	15	24	210	19
Putkaste	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	14	14	15	7	58	12
Penijõe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	26	22	15	81 ⁵	20
Kokku	65	65	52	57	62	52	40	41	70	81	89	62	77	74	77	101	99	103	89	1356	
Keskm. kooli kohta	22	16	17	19	21	26	20	20	17	20	22	15	26	25	19	20	20	21	18		

¹ Kool (klass) suleti. ² Kool muudeti 2-a. ³ Kool suleti. ⁴ 1934—1937. a. töötas kool Kehras. ⁵ 28 õpilast on õppinud karjatalitajateks.

Kokku on 1-a. põllunduskoolides saanud kutselise ettevalmistuse 1938/39. kooliaastani (incl.) 1356 maanoort, kusjuures keskmine lend on olnud Pürksis 25, Petseris 19, Vana-Võidus 16, Arknal 15, Penijõel 13 (20), Putkastes 12 ja Vahil 10. 1938/39. kooliaastal oli õpilasi 5 koolis kokku 89 ehk keskmiselt 18 õpilast kooli (resp. klassi) kohta, kuid seejuures on Penijõel põllundusõpilasi ainult 5 (10 õpilast õpivad karjatalitajateks) ja Putkastes ainult 7.

2-a. põllunduskooli ülesandeks on valmistada ette õppinud põllupidaja kutsele. Õppetöö korraldamise määru (3) alusel peab õppetöö kooli juures kestma

kummagi klassi kohta vähemalt 25 õppenädalat (2-talvine kool) ja lisaks sellele toimub I ja II klassi vahelisel suvel kooli juures kuni 4 nädala kestusega õppepraktika kursused taimekasvatuse ja põllumajandustehnika alal ning pärast II klassi teoreetiliste õpingute lõpetamist 5½ kuu kestusega järelpraktika õppetallundeis. Kooli lõpetanud — õppinud põllupidaja kutse omanikud — võivad pärast 3-aastast töötamist omal alal omandada õppinud talujuhi kutse vastava kutseeksami õiendamise kaudu. „Õppinud põllupidaja“ kutseline nimetus antakse Kutsehariduslikkude õppeasutiste seaduse alusel 2-a. põllunduskooli lõpetanuile, kuna põllunduskeskkoolide lõpetajad omandavad „õppinud talujuhi“ kutse. Need kutsenimetused on teataval määral analoogilised tehniliste ja tööstuslike koolide lõpetajaile antava „õppinud töölise“ ja „meistri“ kutsenimetusega mitmesugustel tööaladel. Ja nagu nendel aladel õppinud tööline võib saada meistriks pikemaajalise praktilise töötamise ja iseõppimise teel vastavate katsete õiendamise kaudu, nii võib ka „õppinud põllupidaja“ omandada „õppinud talujuhi“ kutse, tarvitsemata minna uuesti õppima vastavasse meistrikooli (põllunduskeskkooli).

Õppinud põllupidaja ja õppinud talujuhi kutseastmed on kõrvutatavad samuti näiteks aedniku-abi ja aedniku, tööjuhataja ja vanema tööjuhataja, kontrollassistendi ja vanema kontrollassistendi, meieri-abi ja meieri, juustumeistri-abi ja juustumeistri, maaparandusmeistri-abi ja maaparandusmeistri, piiritusmeistri-abi ja piiritusmeistri kutseastmetega. Kutse teine aste eeldab põhjalikumat ettevalmistust — teoreetilist ja praktilist — ja esikohale kerkib eriti ka ettevalmistus teiste töö juhtimiseks, kuigi mõlemas kutseastmes isikud tegutsevad samal tööalal ja ametikohal.

2-a. põllunduskooli astujailt nõutakse 16 a. vanuse alammäära ja põllundusalast eelpraktikat. II klassi võetakse vastu ka edukaid 1-a. põllunduskooli lõpetanuid. Normaalarvuks klassis arvestatakse 25 õpilast. 2-a. põllunduskoolid on kutsutud ellu enamikus omariikluse algaastail: nii Vahi (6-kuulised kursused muudeti kooliks a. 1918), Vodja (asut. Paides a. 1919), Kõljala (asut. Kuressaares a. 1919), Polli (asut. Pärnus a. 1919), Vigala (asut. a. 1920), Väimela (asut. Võrus a. 1920) ja Helme (asut. a. 1924). Arkna (1925/26. a.) on 1-a. põllunduskooli järglane, kuna viimasena on juurde tulnud eritüübilisena Avanduse (a. 1938), kuhu õpilasi võetakse 6-kl. algkooli lõpetanud noori vanuse alammäära nõudeta. Kõik asutatud koolid on jäänud püsima, kuid Vodja on muudetud hiljem (1935/36. a.) tööjuhatajatekooliks, nii et käesoleval ajal tegutseb 2-a. põllunduskooli 8. Ka see koolitüüp on pidanud võitlema õpilaste vähesusega. Viimastel aastatel on õpilaste arv siiski näidanud pidevat suurenemist, nii et need koolid, töötades enamasti koos mõne erikooliga (aianduskool, karjanduskool jm.), on juba saavutanud ja saavutamamas seda piiri, mille tõmbab õpilaste arvule internaadi mahutusvõime. Eriti rõõmustavat ühtlust näitas õpilaste tung 2-a. põllunduskoolide algusklassidesse 1938. a. sügisel, mis oli juba täiesti rahuldav, kuna keskmiselt kooli kohta alguklassidesse astujaid oli 23 õpilast. 2-a. põllunduskoolides õppinud maanoorte arv, samuti koolide areng on toodud 2. tabelis.

Kokku on 2-a. põllunduskoolides saanud kutselise ettevalmistuse 1938/39. kooliaastani (incl.) 2180 maanoort, kusjuures keskmine lend on olnud Vahil 23, Väimelas 20, Vodjal 18, Arknal 15, Vigalas 15, Helmes 12, Pollis 12 ja Kõljalas 12 õpilast. 1938/39. kooliaastal oli 8 koolis õpilasi kokku 255, neist algusklassides 157 ja lõppklassides 98 ehk keskmiselt alguklassi kohta 23 ja lõppklassi kohta 14 õpilast. Keskmiselt oli 1938/39. kooliaastal iga 2-a. põllunduskooli klassikomplekti kohta 18 õpilast.

3-a. põllunduskeskkoolid töötavad omariikluse algaastaist Jänedal (asut. Tallinnas a. 1918) ja Olustveres (asut. Kõos a. 1919 alampõllutöökooli järglasena). Põllunduskeskkool valmistab ette õppinud talujuhi kutsele ja õpivad seal enamasti suurematest talunditest pärit maanoored. Kujunenud õppetöö korralduse järgi kestab õppetöö teoreetiline järk vähemalt 30 õppenädalat iga klassi kohta ja sellele lisaks on õpilased I ja II ning II ja III klassi vahelistel suvedel kooli juures õppe-

2. tabel. Õpilaste arv 2-a. põllunduskoolides 1918—1939. a.

Kooliaastad	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklassides 1918—1938	Keskm. lõppklassides
Vahi																							
I kl.	31	30	24	28	26	27	40	42	46	30	33	21	21	20	15	18	16	19	24	23	35	—	—
II kl.	—	31	30	24	28	26	27	29	32	33	33	21	17	18	17	15	18	14	16	23	15	467	23
Polli																							
I kl.	—	64	11	14	16	11	22	23	18	11	13	16	15	14	8	12	12	16	12	13	23	—	—
II kl.	—	—	13	16	10	14	8	14	22	13	9	12	13	14	9	6	10	11	16	11	7	228	12
Kõljala																							
I kl.	—	18	8	19	9	19	24	24	26	4	18	16	16	12	8	7	18	8	13	15	15	—	—
II kl.	—	—	15	6	18	9	17	21	16	17	4	16	12	10	12	7	5	14	9	12	14	234	12
Vodja																							
I kl.	—	21	19	9	14	21	18	25	27	26	24	29	17	16	34	25	30 ¹	—	—	—	—	—	—
II kl.	—	—	12	13	7	11	15	18	24	26	24	23	26	12	12	23	22	—	—	—	—	268	18
Väimela																							
I kl.	—	—	28	16	33	14	23	45	35	22	32	28	18	28	25	20	19	24	28	21	—	—	—
II kl.	—	—	—	14	11	18	12	25	30	32	16	24	25	14	20	21	15	18	19	26	23	363	20
Vigala																							
I kl.	—	—	24	14	22	10	37	27	26	15	20	11	9	17	12	8	11	22	14	11	21	—	—
II kl.	—	—	—	19	14	16	9	29	26	25	15	17	10	8	15	10	8	9	20	14	10	274	15
Helme																							
I kl.	—	—	—	—	—	—	—	15	18	14	13	11	20	12	11	11	14	13	12	13	21	—	—
II kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	14	16	13	12	10	17	9	9	9	13	13	9	9	153	12
Arkna																							
I kl.	—	—	—	—	—	—	—	23	24	20	17	15	11	11	16	16	13	12	10	20	22	—	—
II kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	18	24	19	17	12	13	11	17	12	11	9	10	20	193	15
Avanduse																							
I kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—
Kokku lõppklassides	—	31	70	92	88	94	88	136	182	186	133	142	125	106	105	108	99	90	102	105	98	2180	—
Keskm. kooli ja lõppkl. kohta	—	31	18	15	15	16	15	22	23	23	17	18	16	13	13	14	12	13	15	15	14	—	—

¹ Kool muudeti tööjuhatajate kooliks.

3. tabel. Õpilaste arv 3-a. põllunduskeskkoolides 1918—1939. a.

Kooliaastad	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklassis	Keskm. lõppklassis
Jäeneda																							
I kl.	35	26	23	26	27	29	45	31	39	29	27	39	34	30	38	42	33	27	43	62	39	—	—
II kl.	—	22	21	22	27	22	20	40	41	26	35	35	37	26	32	32	29	35	32	43	61	—	—
III kl.	—	—	22	14	15	18	19	18	31	26	21	25	20	38	25	24	30	26	25	23	42	462	24
Õpil. kokku	35	48	66	62	69	69	84	89	111	81	83	99	91	94	95	98	92	88	100	128	142	—	—
E. A. Olustvere																							
I kl.	—	45	28	24	30	32	21	36	27	33	27	22	22	26	23	18	21	25	33	36	36	—	—
II kl.	—	—	25	15	14	18	29	14	25	31	31	32	22	17	17	15	19	18	27	29	28	—	—
III kl.	—	—	—	11	12	14	10	18	14	24	19	30	18	20	17	15	15	19	14	19	25	314	17
Õpil. kokku	—	45	53	50	56	64	59	68	66	88	77	84	67	64	57	59	55	62	74	84	89	—	—
Lõppklassides	—	—	22	25	27	32	29	36	45	50	40	55	38	58	42	39	45	45	39	42	67	776	—
Keskm. kooli ja lõppklassi kohta	—	—	22	12	13	16	15	18	22	25	20	27	19	29	21	20	22	22	20	21	33	—	—

ja tööpraktikal ning pärast III klassi teoreetiliste õpingute lõpetamist 5¹/₂ kuu kestusega järelpraktikal õppetalundeis. Kooliastujailt nõutakse 16 a. vanuse alammäära ja põllundusalast eelpraktikat. 2-a. õppeajaga põllunduskoolide lõpetajaid võetakse

I klassi katseteta ja neile võimaldatakse üks õppeaasta (II klass) jätta vahele, nii et nad põllunduskeskkooli võivad lõpetada 2 aastaga. Õpilaste tung sellesse koolitüüpi on üldiselt olnud hea, mille põhjuseks osaltki on olnud lõpetajaile antud erandlik võimalus edasiõppimiseks Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomia-osakonnas täienduseksamite õiendamisel (eesti keeles gümnaasiumi reaalharu kava ulatuses, matemaatikas gümnaasiumi humanitaarharu kava ulatuses ja saksa keeles gümnaasiumi reaalharu kava ulatuses), kui ka võimalus saada mõnesuguseid põllumajandusalaseid ametikohti. Edaspidi (arvates 1. I 1941. a.) põllunduskeskkooli lõpetajad otse ülikooli enam ei pääse, kuid neil on võimalus õppida edasi asutatavas põllundustehnikumis ja teistes kõrgema astme koolides (Õpetajate seminarid, tehnikumi eriosakonnad, kavatsetavad aiandus-, metsa- ja piimandus-tehnikumid). 3-a. põllunduskeskkoolides õppinute arvust annab ülevaate 3. tabel.

Kokku on 3-a. põllunduskeskkoolides saanud kutselise ettevalmistuse 1938/39. kooliaastani (incl.) 776 noort põllumeest, kusjuures keskmine lend on olnud Jänedal 24 ja Olustveres 17. 1938/39. kooliaastal oli õpilasi 2 koolis kokku 231, neist I klassides 75 (keskm. klassis 37), II klassides 89 (keskm. klassis 29, kuna Jänedal II kl. on paralleelne) ja III klassides 67 (keskm. klassis 33). E. A. Olustvere Põllunduskeskkooli juures on töötanud eriklass gümnaasiumi lõpetanuile (koos lõppklassiga) 1934. a. alates, kuid selles on olnud õppijaid vähe — kokku 9. Keskmiselt oli 1938/39. kooliaastal iga 3-a. põllunduskeskkooli klassikomplekti kohta õpilasi 33.

4-a. põllunduskeskkool avati 1938. a. sügisel Väimelas, kuhu algklassi võeti vastu 41 õpilast. Erinevuseks 3-a. põllunduskeskkoolist on talvise õppetöö lühem kestus (25 õppenädalat nagu põllunduskoolides) ja samuti ka suviste õppejärete lühem kestus. Kooli vooruseks on, et võidakse võtta vastu otse algkoolist tulnud noori ja anda suveti õpilastele enam võimalusi töötamiseks kodutalundis. Lõpetajate õigused on täiesti võrdsed 3-a. põllunduskeskkooliga.

3-a. põllundustehnikumi kui kõrgema astme põllundusliku kutsekooli tüüp luuakse Kutsehariduslike õppeasutiste seadusega. Põllundustehnikum peab andma kutseoskuslikku haridust, kuid õpetatakse ka üldaineid. Kooli lõpetajad omandavad põllundustehniku kutse pärast 3-aastast praktikat ja neil on võimalik õppida edasi Tartu Ülikooli põllumajandus- ja loomaarsti-teaduskondades ja täiendavate eksamitega ka mujal. Põllundustehnikumi asutamine on alles eeltööde järgus, kuid juba teadmine edasiõppimise võimaluse olemasolust on keskastme põllumajanduslikes kutsekoolides avaldanud head mõju. Tegelikult on ju lugu nii, et suur enamik põllunduskeskkoolide lõpetajatest ei kavatse hoopiski õppida edasi, kuid teadmine, et edasi õppida ei saagi, kui tahaksidki, on ometi paljudele vastuvõtmatu. Selles mõttes on põllundustehnikumil täita tähtis missioon. Lisaks avaneb selle koolitüübi kaudu võimalus põllumajandusliku kutsehariduse omandamiseks üldharidusliku keskkooli lõpetajatele, kes kavatsevad asuda põllupidajateks, kuid kellele psühholoogiliselt ei ole hästi vastuvõetav korduv õppimine keskastme koolis. On kavatsus korraldada õppetööd teatava erinevusega põllunduskeskkoolist ja üldhariduslikest keskkoolist tulevatele õpilastele, kuna lisanõudeks viimaste suhtes oleks põllundus-alase eelpraktika õiendamine.

B. Aianduslikud koolid.

Aianduslike koolide süsteem on analoogiline põllunduslike koolide süsteemile: 1-a. ja 2-a. õppeajaga aianduskoolid ja 4-a. õppeajaga aianduskeskkoolid kui keskastme kutsekoolid baseerumisega 6-kl. algkoolile, ja 3-a. õppeajaga aiandustehnikumid kui kõrgema astme kutsekoolid baseerumisega kutsekeskkoolile ja keskkoolile. Erinevuseks on 3-a. kutsekeskkooli puudumine.

1-a. aianduskool peab andma õpilastele praktilist oskust ja teadmisi edukaks taluaia pidamiseks. Õppetöö korraldamise määruse (4) alusel õppetöö neis koolides

kestab terve kalendriaasta (väh. 42 õppenädalat), kusjuures talvel on peamiselt teoreetiline õpetus ja suvel peamiselt õppe- ja tööpraktika. Kooliastujailt nõutakse 16 a. vanuse alammäära. Õpilaste normaalarvuks on kooli resp. klassi kohta 20. Ühenduses huvi tõusuga aianduse arendamise vastu on 1-a. aianduskoolle eriklassidena asutatud põllunduskoolide juurde: nii Pollis (a. 1929), missugune eriklass on hiljem muudetud 2-a. aianduskooliks, Arknal (a. 1935) ja Vodjal (a. 1939). Õpilaste arv neis koolides on toodud 4. tabelis.

4. tabel. Õpilaste arv 1-a. aianduskoolides 1929—1938. a.

Kooliaastad	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1935	1936	1937	1938	Kokku	Keskm. aastast
Koolid											
Polli	11	12	10	13	13 ¹	—	—	—	—	59	12
Arkna	—	—	—	—	—	12	15	15	16	58	12
										Kokku 117	

¹ Eriklass muudeti 2-a. aianduskooliks.

Kokku on 1-a. aianduskoolides (resp. aianduseriklassides) saanud kutselise ettevalmistuse 117 maanoort, kusjuures keskmine lend on olnud 12. 1938. kooliaastal töötas ainult Arkna aianduseriklass, kus õpilasi oli 16. 1939. kooliaastal alustas tegevust aianduseriklass Vodjal, kus on 15 õpilast.

2-a. aianduskooli (varemalt aiamaajanduskooliks nimetatud) ülesandeks on valmistada ette aednikuabi kutsele. Õppetöö korraldamise määruse (5) järgi kestavad õpingud kooli juures vähemalt 42 õppenädalat aastas, kusjuures talvisel poolaastal on peamiselt teoreetilised õpingud. I ja II klassi vahelisel suvel töötavad õpilased kooli õppeaedades ja pärast II klassi teoreetiliste õpingute lõpetamist aiandusala õppekohtades ja õppetallundis. Aednikuabi kutseeksami võib lõpetaja õiendada pärast 2-a. praktikat ja aedniku kutseeksami pärast sellele järgnevat 3-a. praktikat. Kooliastujailt nõutakse 16 a. vanuse alammäära ja eelpraktikat. II klassi võetakse vastu ka 1-a. aianduskoolide edukaid lõpetajaid. Õpilaste normaalarvuks klassis on 20. Vanim 2-a. aianduskool on Vahi (a. 1927), kuhu algul õpilasi võeti üle aasta, järgnevalt on asutatud Vigala (a. 1932), võtab õpilasi üle aasta, Polli (a. 1934) ja Ravila (a. 1936). Õpilaste arvu kohta annab ülevaate 5. tabel.

5. tabel. Õpilaste arv 2-a. aianduskoolides 1927—1939. a.

Kooliaastad	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklassides	Keskm. lõppklassis
Koolid														
Vahi I kl.	22	—	15	—	17	26	17	12	18	19	22	33	—	—
II kl.	—	20	—	12	—	20	26	14	12	19	20	20	163	18
Vigala I kl.	—	—	—	—	—	14	—	20	—	16	—	24	—	—
II kl.	—	—	—	—	—	—	12	—	15	—	15	—	42	14
Polli I kl.	—	—	—	—	—	—	—	16	19	15	23	16	—	—
II kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	16	23	13	23	75	19
Ravila I kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	17	15	—	—
II kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	16	28	14
Kokku lõppklassides . . .	—	20	—	12	—	20	38	14	43	42	60	59	308	
Keskm. lõppklassis . . .	—	20	—	12	—	20	19	14	14	21	15	20		

Kokku on 2-a. aianduskoolides saanud ettevalmistuse 1938/39. kooliaastani (incl.) 308 aiandusliku eriharidusega jõudu, kusjuures keskmine lend on olnud Pollis 19, Vahil 18, Vigalas 14 ja Ravi-

las 14 õpilast. 1938/39. kooliaastal oli õpilasi 4 koolis kokku 147, neist algusklassides 88 ehk keskm. 22 klassi kohta ja lõppklassides 59 ehk keskmiselt 20 klassi kohta. Keskmiselt aianduskoolide iga klassikomplekti kohta 21 õpilast.

4-a. aianduskeskkooli ülesandeks on valmistada ette aedniku kutsele. Sellest koolitüübist esimesena asutatud Räpina (a. 1935) annab tänavu esimese lennu, kuna teine aianduskeskkool Türil (a. 1936) esimesed lõpetajad annab alles 1940. a. Õppe- töö talvepoolaastal on peamiselt teoreetiline, kuna suveti toimub erialaline õppe- ja tööpraktika. Seejuures tuleb õpilastel töötada kooliaias ühel suvel kevadine järk, teisel sügisene, ja kolmas suvi aiandusala õppekohtades, ning pärast IV klassi talvise õppejärgu lõppu olla veel järelepraktikal 5½ kuud. Kooli võivad astuda 6-kl. alg- kooli lõpetajad vanuse alammäära nõudeta. Õpilaste normaal arv klassis on 20. Õpi- lasi oli 1938/39. kooliaastal Räpinas 108, neist algusklassis 35 ja lõppklassis 24, ning Türil 76, neist algusklassis 35, kuna lõppklassi (IV kl.) veel ei olnud.

3-a. aiandustehnikumi tüüp on nähtud ette Kutsehariduslikkude õppeasutiste seaduses ja selle asutamise eeltööd on teostatud. Aiandustehnikum on kavatsatud kahe osakonnaga — tuluaianduse ja ehisaianduse alal — ning valmistaks ette aian- dustehnikuid. Aiandustehnikumi õpilasi võetaks aianduskeskkooli lõpetanuid eel- praktikata, põllundus- ja kodunduskeskkooli lõpetanuid 1-a. ja üldharidusliku kesk- kooli lõpetanuid 2-a. eelpraktikaga aiandusalal vastavates õppeaetades, õppekohta- des ja aiatalundeis. Aiandustehnikumi lõpetanuil oleks õigus õppida edasi Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas ja arstiteaduskonna farmaatsia-osakonnas.

C. Põllunduserikoolid.

Põllunduserikoolidest töötavad kodumaal piimandus-, karjatalitajate-, kontroll- assistentide-, tööjuhatajate-, põllutöö- ja maaparanduskoolid ja piiritusmeistrite-, maa- parandusmeistrite-, juustumeistrite-, koorejaamajuhatajate eriklassid.

2-a. põllutöö- ja maaparanduskoolid on oma õppetöö korralduselt (6) väga lähe- dased 2-a. põllunduskoolidele. Selle põllunduserikooli ülesandeks on anda õpilastele teadmisi ja oskusi õppinud põllupidaja kutse ulatuses ning täiendavalt erialalisi tead- misi sookultuuri, rohumaade kultuuri ja maaparanduse alalt. Oluliseks erinevuseks 2-a. põllunduskeskkooli õppetöö korraldusest on asjaolu, et I ja II klassi vahelisel suvel õpilased kohustulikult peavad olema kooli põllumajapidamises õppe- ja töö- praktikal. Peale selle on erinevusi tunnikavas. Selliseid koole töötab Eestis ainult üks — Tooma Põllutöö- ja Maaparanduskool (asut. a. 1928 sooharimiskooli nime all). Põllutöö- ja maaparanduskooli õpilaste ja lõpetajate arv on toodud 6. tabelis.

6. tabel. Õpilaste arv põllutöö- ja maaparanduskoolis 1928.—1939. a.

		Kooliaastad												
Koolid		1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklas- sis 1928—1939	Keskm. lõppklas- sis 1928—1939
Tooma	I kl.	11	13	6	8	11	8	10	8	10	14	8	—	—
	II kl.	—	12	13	10	9	13	10	14	12	12	14	119	12
Maaparandus- meistrite eriklass		—	—	12	—	—	—	11	—	—	—	13	36	12

Kokku on põllutöö- ja maaparanduskool andnud 119 õppinud põllupidajat, kes on saanud erilise ettevalmistuse ka sookultuuri ja maaparanduse küsimusis. Kooli väljakujunemisele oli takistuseks koolimajapida- mise puudumine ja ka ruumide kitsikus, mis avaldas mõju ka õpilaste arvule, nii on raske mahutada kooli internaati üle 25 õpilase.

1-a. maaparandusmeistrite eriklass on töötanud kooli juures tarviduse järgi, kusjuures õpilasteks olid peamiselt maaparanduskooli lõpetajad. Eriklassi õpilased

töötavad osa aega kooli juures klassiõpetuse korras, peamine osa tööst toimub aga välispraktika korras, kusjuures eriklass õppejõudude juhtimisel on teostanud rea maaparandustöid mitmel pool tööettevõtjana vastava tasu eest. Kokku on maaparandusmeistrite eriklass andnud 36 lõpetajat, kes enamikus on rakendatud tööle oma erialal.

2-a. tööjuhatajatekoolide ülesandeks on valmistada ette tööjuhataja kutsele. Ka see põllunduserikool on väga lähedane 2-a. põllunduskoolile, sest talundi eesttöötajana ja tööjuhataja ettevalmistus ei võigi olla oluliselt erinev talundijuhi ettevalmistamisest. Õppetöö korraldus (7) on erinev 2-a. põllunduskooli omast sellepolest, et õpilased peale teoreetiliste õpingute võtavad osa ka koolitalundi kõigist tööst ja kooli õpetöö kestab täielikult 2 aastat nii talved kui suved. Õppetöö korraldus jätab aga ka võimaluse neile õpilastele, kes ei taotle tööjuhataja kutset, omandada õppinud põllupidaja kutse. Siinkirjeldatud korraldusele lähevad tööjuhatajatekoolid täielikult üle alles järgneval kooliaastal. Erilise õppeainena peale põllunduskoolis õpitavate lisandub tööjuhatajatekoolis tööõpetuse õppeaine. Kooliastujailt nõutakse 17 a. vanuse alammäära. Tööjuhatajatekoolid töötavad Vaekülas (a. 1930) ja Vodjal (a. 1935) ja neis koolides õppinute arvu kohta on ülevaade 7. tabelis. Seejuures tuleb aga märkida, et üsna suur osa lõpetanuid, eriti Vodja koolist, ei ole asunud tööjuhatajateks, vaid on siirdunud kodutalunditesse.

7. tabel. Õpilaste arv tööjuhatajatekoolides 1930.—1938. a.

		Kooliaastad										Kokku lõpp- klassides	Keskm. lõpp- klassis
Koolid		1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39			
Vaeküla	I kl.	16	15	23	18	31	18	24	17	24	129	16	
	II kl.	—	12	14	16	17	25	13	20	12			
Vodja	I kl.	—	—	—	—	—	21	21	27	23	76	19	
	II kl.	—	—	—	—	—	21	16	18	21			
Kokku lõppklassides . . .		—	12	14	16	17	46	29	38	33	205		
Keskm. lõppklassis . . .		—	12	14	16	17	23	15	19	16			

Kokku on tööjuhatajatekoolid andnud lõpetajaid 205, kuid neist ca $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ ei ole siirdunud tööjuhatajateks, eriti Vodja kool ei ole veel uuele ülesandele täielikult kohandatud; selles koolis muide on õppinud ka üsna palju naisõpilasi. 1938./39. kooliaastal oli tööjuhatajatekoolides õpilasi 80, neist algusklassides 47 ehk 23 õpilast klassi kohta ja lõpuklassides 33 ehk 16 õpilast klassi kohta. Õpilaste tung neisse koolidesse on olnud täiesti rahuldav.

1-a. karjatalitajatekoolid valmistavad ette õppinud karjatalitaja kutsele. Õppetöö on aasta ringi, teoreetiline ja praktiline ühtlasi, kusjuures õpilased teostavad koolitalundi karjatööd, saades selle töö eest ülalpidamise. Vanemad karjatalitajatekoolid on Purila (a. 1925) ja Väimela (a. 1927), kuna Vaeküla (a. 1937) ja Oisu (a. 1938) on asutatud hiljem. Õieti on vanim karjanduskool Kuremaa, kuid see kool (1-a.) asutati karjandusliku erihariduse andmiseks iseseisvatele põllupidajatele. Karjatalitajaid valmistab alates 1936. a. ette ka Penijõe Põllunduskool, kus osa õpilasi õpivad karjatalitajatekooli õppekavade järgi. Õppinud karjatalitaja kutsetunnistus antakse lõpetajatele välja pärast aastast järeldraktilikat. Karjatalitajatekoolide õpilaste arvust annab ülevaade 8. tabel.

Kokku on karjatalitajatekoolid andnud 435 oskustööjõudu karjanduse alal, millele tuleb liita Penijõe Põllunduskooli lõpetajatest 28 karjatalitaja-õpilast, kes on arvestatud põllunduskoolide õpilaste juures. 1938./39. kooliaastal oli õpilasi 4 karjatalitajatekoolis kokku 59 ehk keskm. 15 õpilast kooli kohta, mis on päris normaalne, kuna neis koolides õpilaste normaalarvu dikteerib koolitalundi karjatööde ulatus.

8. tabel. Õpilaste arv karjatalitajatekoolides 1925.—1938. a.

Kooliaastad	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku	Keskm. klassis
Koolid	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku	Keskm. klassis
Purila	6	11	16	18	14	18	11	14	15	16	16	15	13	14	197	14
Väimela	—	—	13	20	13	20	22	20	19	17	13	10	16	17	200	17
Vaeküla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	14	27	13
Õisur	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	11
Kokku kooli-aastal	6	11	29	38	27	38	33	34	34	33	29	25	42	56	435	
Keskm. kooliaastal kooli kohta	6	11	15	19	14	19	16	17	17	17	15	12	14	14		

2-a. kontrollassistentidekoolide õppetöö on korraldatud (8) sääraselt, et õpilased saavad түseда teoreetilise kui ka praktilise ettevalmistuse. Ka teoreetiliste õpingute ajal, mis kestavad 25 õppenädalat aastas, teevad õpilased koolitalundi karjatööd. I ja II klassi vaheline suvi kasutatakse karjanduse ja loomasöödakasvatuse tööpraktika õiendamiseks, kuna II kl. teoreetilistele õpingutele järgneb 1—3 kuu kestusega ametipraktika kontrollühingus. Ametipraktika lõpetajad pääsevad kontrollassistenti kutseksamile ja kolmeaastase eduka tegevuse järele vanema kontrollassistenti kutseksamile. Erilised kontrollassistentidekoolid töötavad Kuremaal (a. 1921.) ja Kuusikul (a. 1926.), kuna Vahil töötas pikemat aega vastav eriklass (1920.—1933. a.). Kontrollassistentidekoolide õpilaste ja lõpetajate arvu kohta on toodud andmed 9. tabelis.

9. tabel. Õpilaste arv kontrollassistentidekoolides 1920.—1939. a.

Kooliaastad	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklassides	Keskm. lõppklassis
Koolid	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõppklassides	Keskm. lõppklassis
Vahi II kl.	17	14	17	21	27	33	47	16	20	20	21	23	24	—	—	—	—	—	—	300	23
Kuremaa I kl.	—	9	14	22	42 ¹	35	25	19	23	25	21	21	21	29	18	21	32	36	52 ¹		
Kuremaa II kl.	—	—	15	27	37	44 ¹	31	23	23	22	26	24	20	17	23	24	31	55 ¹	55 ¹	497	25
Kuusiku I kl.	—	—	—	—	—	—	18	18	18	20	16	25	15	19	17	18	29	31	32		
Kuusiku II kl.	—	—	—	—	—	—	—	22	25	25	29	27	29	15	21	21	31	32	42 ¹	319	23
Kokku lõppklassides kooliaastal	17	14	32	48	64	77	78	61	68	67	76	74	73	32	44	45	62	87	97	1116	
Keskm. lõppklassis kooliaastal	17	14	16	24	32	26	39	20	23	22	25	24	24	16	22	22	31	29	24		

¹ Töötavad paralleelklassid.

Kokku on kontrollassistentidekoolid andnud kuni 1938./39. kooliaastani (incl.) 1116 lõpetajat, neist umbkaudu pooled on õppinud kontrollassistentidekoolis kaks aastat, kuna pooled on astunud kooli II klassi, olles varemalt lõpetanud karjatalitajatekooli, 2-a. põllunduskooli või põllunduserikooli. 1938./39. kooliaastal oli kahes koolis kokku 181 õpilast, neist algusklassides 84 ja lõpuklassides 97. Kuremaa koolis on I kl. rühmitatud ja II paralleelne, Kuusiku koolis on II kl. rühmitatud. Karjamajanduse hoogsa arengu tõttu tuleb aga arvatavasti assistentide ettevalmistust ligemas tulevikus veelgi laiendada.

2-a. piimanduskooli (9) ülesandeks on valmistada ette meieri kutsele. Talvekuudel on teoreetiline ja praktiline õpetus kooli juures (väh. 25 õppenädalat aasta kohta) ja suvekuudel harjutuspiimatalituse praktika. Kooliastujailt nõutakse 20—35 aasta vanust ja 2-aastast eelpraktikat. Seejuures on aga kergitatud kavatsus muuta piimanduskooli kõrgema astme kooliks, piimandustehnikumiks, mis baseeruks kutsekoolile ja keskkoolile, kuna senine keskastme piimanduskool baseerub algkooli 6-kl. eelharidusele. Õisu Piimanduskooli (asutatud Kuremaal a. 1920) õpilaste ja lõpetajate arvu kohta on ülevaade 10. tabelis.

10. tabel. Õpilaste arv piimanduskoolis 1920.—1939. a.

Kooliaastad		1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõpp- klassides	Kesk- m. lõpp- klassis
Koolid																						
Oisu	I kl. . .	8	18	16	17	17	29	30	28	26	26	22	29	23	19	17	14	14	19	16	—	—
	II kl. . .	6	6	15	17	16	15	26	30	32	24	23	28	28	22	20	19	14	17	21	379	20
Koorejaama juha- tajate eriklass . .		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	11	10	12	12	11	68	11
Juustumeistrite eriklass	I-a . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	9	—	—	—
	II-a . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	12	6

Kokku on piimanduskoolis kuni 1938./39. a. kooliaastani (incl.) saanud ettevalmistuse 379 meieriabi ja meierit.

Piimanduskooli juures töötav 1-a. koorejaamajuhatajate eriklass on andnud 68 lõpetajat ja 2-a. juustumeistrite eriklass 12 lõpetajat.

1938./39. kooliaastal oli piimanduskoolis 37 õpilast, neist 21 lõppklassis, koorejaamajuhatajate eriklassis oli 11 õpilast ja juustumeistrite eriklassi teisel kursusel 6 õpilast.

2-a. metsanduskool, mille ülesandeks on valmistada ette metsnikke ja 1-a. eriklassi kaudu metsavahte, tuleks liigitusel ka paigutada põllunduserikoolide hulka, kuigi see kool töötab Metsaseaduse alusel, mitte kutsehariduslike õppeasutiste seaduse alusel. On kavatsus muuta metsanduskooli kõrgema astme kutsekooliks baseerumisega keskkoolile ja kutsekeskkoolile, milleks eeltööd tehtud. Voltveti metsanduskooli õpilaste arvu kohta on andmed 11. tabelis.

11. tabel. Õpilaste arv metsanduskoolis 1925.—1939. a.

Kooliaastad		1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	Kokku lõpp- klassides	Kesk- m. lõpet. arv
Koolid																	
Voltveti	I kl. . .	20	—	20	15	17	21	—	15	—	15	—	15	—	—	—	—
	II kl. . .	—	20	—	18	17	15	20	—	15	—	15	—	15	—	135	17
Metsavahtide eriklass		—	—	—	—	—	—	20	20	19	25	24	25	24	40	197	25

Kokku on Voltveti metsanduskool andnud 135 lõpetajat ja metsavahtide eriklass 197 lõpetajat. 1938./39. kooliaastal metsanduskoolis koolitüübi muutmise ootel õpilasi vastu ei võetud ja töötas ainult metsavahtide eriklass.

2-a. piiritusmeistritekool (eriklass) valmistab ette piiritusmeistri kutsele 1933. a. alates Jäneda Põllunduskeskkooli juures. Õpilasi võetakse üle aasta ja käesoleval kevadel lõpetab 3. lend. Kokku on eriklass andnud 30 piiritusmeistrit, igas lennus 10 lõpetajat.

D. Põllumajanduslikud rahvakoolid.

Põllumajanduslikud rahvakoolid, nagu nad on kujunenud Alatskivil, Raplas, Kambjas, Lääne-Saaremaal ja on kujunemisel Paides, on 2-a. õppeajaga osajaalised koolid, kus õppetöö toimub peamiselt talvel 1—2 päeva nädalas. Seejuures tehakse õpingute koondamisi erikursusteks. Õpilasi on enamasti juba vanemad isikud (kohati aga ka noored), kellel juba elukogemusi, kuid kellel puudub võimalus pikemaks ajaks lahkuda talundist kutsehariduse omandamise otsarbel. Neist koolidest on täielikult kooliladiline Lääne-Saaremaa Põllumajanduslik Rahvakool, kus on ametis tasuline juhataja ja 2 instruktorit — sisuliselt võetuna sisaldab see kool 3 tavalist rahvakooli, töötades kolme haruga. Oma töötulemusilt

peaks see koolitüüp andma lähikaudu sama, mida soovime 1-a. põllunduskoolilt, ainult et õpingud 1 a. asemel hõrendatult jagunevad 2 aastale. Rahvakoolide õpingute distsipliini ja süsteemi arenemisel, ja kui osutub võimalikuks õppejõudude palku võtta riigi kanda, oleks sellel koolitüübil eeldusi saada õppeasutiseks, mis suudab levitada kutseharidust massiliselt.

E. Õppetalundid.

Harjutustalundid on olnud juba pikemat aega kutsekoolidele tõhusateks abistajateks õpilaste praktilisel väljaõpetamisel. Kutsehariduslikkude õppeasutiste seadus paigutab õppetalundi õppeasutiste hulka ja seaduse mõtte teostamiseks on nüüd Õppetalundite ja põllumajandusliku praktika korraldamise määruse (10) ja Õppetalundite kodukorraga (11) määratud selle õppeasutise ligemad ülesanded ja töökorraldus. Põllutöökoja ja osalt ka riiklike keskasutuste ja maaomavalitsuste ettepanekute põhjal on Haridusministeeriumi poolt tunnustatud õppetalunditeks ümmarguselt 150 talundit ning Põllutöökoja ettepanekul tunnustatakse ligemal ajal veel ca 70—80 õppetalundit, nii et õppetalundite võrk haarab ettejäudnumaid talusid kogu maalt. Ühenduses õppetalundite võrgu väljakujunemisega on Haridusministeerium asunud eitavale seisukohale kodutalundi praktika arvestamise suhtes, millel on väga suuri puudusi. Vastavalt Põllutöökoja ja Maatööliste- ja Väikemaapidajate Koja soovidele toimub õppetalundites ka õppinud põllutööliste ettevalmistus.

Kahtlemata on õppetalundite tegevuse väljakujundamisel veel tööd, kuid võrgu loomisega on astunud esimene suurem samm. Tahaksime loota, et õppetalundeid ei kasuta ainult koolide õpilased, vaid ka need tulevased põllupidajad, kellel mõnesugustel põhjustel puudub võimalus kutsekoolis õppimiseks. Peaks saama auasjaks seesugune tööteenistus igale tulevasele põllupidajale — ootamata selleks sundust.

F. Kodumajanduslikud koolid.

Maatüübilised kodumajanduslikud koolid on ühtlasi ka põllumajandusliku kutsehariduse levitajateks, kuna nende õpingutes loomakasvatustlikud ja aianduslikud ained moodustavad ca $\frac{1}{3}$ ja ka vastavaid tööoskusi õpitakse-harjutatakse. Süvenemata maatüübiliste kodumajanduslike koolide õppetöö korralduse üksikasjusse esitan käesoleva ülevaate tervikluse mõttes nendes õppeasutistes ettevalmistuse saanud maa-noorte kohta arvilise kokkuvõtte.

1-a. kodumajanduskoolid, arvult 7, on andnud 1938./39. kooliaastani (*incl.*) 2165 noorele tütarlapsele kutselise ettevalmistuse (Saku — 484, Vasula — 440, Mõdriku — 367, V.-Antsla — 256, Särevere — 197, Saaremaa (Karja) — 202 ja Orgita — 219). 1938./39. kooliaastal õppis neis koolides 252 õpilast ehk keskmiselt 36 õpilast kooli kohta.

1-a. kodumajanduseriklass töötas Polli Põllunduskooli juures 1932.—35. a., andes kolmes lennus kokku 44 lõpetajat.

1-a. kodumajanduskoolide juures töötavad koduabiliste eriklassid on andnud kokku 230 lõpetajat (Saku — 112, Saaremaa — 25 ja Vasula 93). 1938./39. kooliaastal töötavas 2 eriklassis oli kokku 35 õpilast ehk 17 õpilast klassi kohta.

Maatüübilised kodunduskeskkoolid, arvult 4, on andnud kokku 218 lõpetajat, kusuures lõpetajad on 3 koolist. 1938./39. kooliaastal õppis neis kodunduskeskkoolides (Kehtna, Helme, Ambla, Oru) kokku 235 õpilast ehk keskm. 23 õpilast klassikomplekti kohta.

Kõrgema astme kodumajanduseriklass on andnud 118 lõpetajat ja 1938./39. kooliaastal oli selles õpilasi 21.

Kõrgem kodumajanduskool (Kehtna) on andnud kokku kolmes osakonnas (käsitöö-, majapidamise- ja aiatöö) 248 lõpetajat. 1938./39. kooliaastal oli kõrgemas kodumajanduskoolis 67 õpilast.

G. Rahvaülikoolid.

Ka rahvaülikoolid on sel määral õpetanud põllumajanduslikke aineid, et neid võib loetleda põllumajanduslike õppeasutiste hulgas. Kodumaa elujõulisem rahvaülikool — Virumaa (Kunda) Rahvaülikool on andnud tegutsemisaja kestel 1925.—1939. a. üld- ja kutseharidust 690 isikule, keskmise lennu olles 50 õpilast. Harjumaa (Ravila) Rahvaülikoolis on õpilasi vähem. Kokku on rahvaülikoolid andnud ettevalmistuse ca 1000 maanoorele.

H. Kokkuvõte.

Põllumajanduslikest koolidest tänapäeva olukorras ja neis kutsekoolides oma riikluse ajal hariduse saanud isikute hulgast annab kokkuvõtliku ülevaate 12. tabel.

12. tabel. Põllumajanduslikud kutsekoolid
1938./1939. kooliaastal.

Koolitüübid	Koolide erikl. arv	Klasside arv	Õpilaste arv		1938/39. kooli- aastal õpilasi lõppklassides	1918/19.— 1938/39. õpetanute summa ¹⁾
			Kokku	keskmi- selt 1 klassis		
1-a. põllunduskoolid	5	5	89	17,8	89	1356
2-a. põllunduskoolid	7	13	235	18,1	98	2180
3-a. põllunduskeskkoolid	2	7	231	33	67	776
4-a. põllunduskeskkoolid	1	7	41	41	—	—
Põllunduserikl. gümn. lõpet.	(1)	—	2	2	2	9
1-a. aianduskoolid	— 1	1	16	16	16	117 ²⁾
2-a. aianduskoolid	3 1	7	147	21	59	308
Aianduskeskkoolid	2	7	184	26,3	24	24
Põllutöö- ja maaparandusk. . . .	1	1	22	11	14	119
Maaparandusmeistr. eriklass . .	1	1	13	13	13	36
Tööjuhatajatekoolid	2	4	80	20	33	205
Karjatalitajatekoolid.	4	4	59	14,1	59	438
Kontrollassistentidekoolid . . .	2	7	181	25,8	97	1116
Piimanduskoolid	1	2	37	18,5	21	379
Koorejaamajuh. eriklassid. . . .	1	1	11	11	11	68
Juustumeistrite eriklassid . . .	1	1	6	6	6	12
Piiritusmeistrite eriklassid . .	1	1	10	10	10	30
Metsanduskoolid	1	—	—	—	—	135 ³⁾
Metsavahtide eriklassid	1	1	40	40	40	197
Põllumajand. rahvaülik.	2	2	—	—	ca 1000	—
Põllumajandusl. rahvakoolid . . .	4	6	171	28,5	ca 100	—
Kodumajanduskoolid	7	7	252	36	252	2165
Põllund.-kool. kodumaj. erikl. .	—	—	—	—	—	44 ⁴⁾
Koduabiliste eriklassid	— 2	2	35	17,5	35	230
Kodunduskeskkoolid	4 —	10	235	23,5	60	218
Kõrg. astme kodund. erikl. . . .	1	1	21	21	21	118
Kõrgemad kodumajandusk. . . .	1	2	67	33,5	—	248

¹⁾ Arvud näitavad lõppklassides olnud õpilaste arvu, lõpptunnistusi ei ole kõik neist saanud, peamiselt järelpraktika mitteõiendamise tõttu.

²⁾ 1. I. 1939. a. avatud uus eriklass Vodjal.

³⁾ 1938./39. kool ei tööta — on ümberkujundamisel.

⁴⁾ Polli 1932./33.—1934./35.

Tahtes õiglaselt hinnata põllumajanduslike kutsekoolide töötulemusi omariikluse kestvuse taustal, peaks õieti jälgima ja hindama kõike seda tööd, mida kodumaa talundites ja põllumajanduse mitmesugustel tööaladel on teinud ja on alustamas need 4000 õppinud põllupidajat ja talujuhti, 350 aianduskooli lõpetajat, abiaednikku ja aednikku, 100 maaparanduskooli lõpetajat ja maaparandusmeistrit, 150 tööjuhatajat, 400 õppinud karjatalitajat, 1100 kontroll-assistenti, 450 meierit ja meieriabilist, 30 piiritusmeistrit, 3000 õppinud perenaist, perenaiseabilist ja kodumajandusala tööjõudu — kokku ligi 10 000 põllumajandusalal kutseliselt ettevalmistatud jõudu. Kahtlemata väärib ja leiab see töö tunnustamist ning vastukõla. Meile pedagoogidele on selle tunnustuse väliseks näitajaks õpilaste tungi suurenemine kutsekoolidesse. Kui, üksikuid erandeid arvestamata, juba võime ütelda, et ka meie koolides on õpilasi, et nad tulevad sinna ise, ilma et õppejõud peaksid käima neid külasid mööda kokku kauplemas, siis on see märgitav edukäik.

Loomulikult on tööd ees veel küllalt — süvendamist ja laiendamist: 4000—5000 õppinud põllupidajat 20 aasta jooksul üle 100 000 talundi kohta, kus igal aastal peaks vahetuma keskmiselt 3500 peremeest, arvestades ühe peremehe normaalseks talupidamise eaks 30 aastat, on ju väga vähe. Massidesse tungimine seisab veel ees.

Kuid liikumine läheb edu teed ja see on peaasi. On raske laiendada koolivõrku, kui õpilasi on vähe töötavates koolides. Kui õpilasi tuleb enam, siis leitakse ka selleks võimalusi ja areng läheb edasi.

Põllumajandusliku kutsehariduse korralduse kohta ja eriti üksikute koolide kohta on toodud dr. E. Terasmäe koostatuna üksikasjaline ülevaade 1938. a. ilmunud koguteoses „Kutseharidus Eestis“. Põllumajanduslike kutsekoolide lõpetajate töötulemusist on varemalt ilmunud põhjalikum ülevaade agr. J. Ümarikult „Agronoomias“. Ei pea otstarbekohaseks kõike seda hakata kordama ja seepärast piirdun toodud ülevaatega, mis käsitleb koolitüüpide arengut peamiselt õpilastearvustikus peegelduvana. Esitatud arvustikulised andmed on võetud Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna poolt 1938./39. kooliaastal korraldatud ankeedist.

J. Allikaid kodumaa põllumajandusliku kutsehariduse korralduse ja arenguga üksikasjalisemaks tutvumiseks.

1. Kutsehariduslikkude õppeasutiste seadus (RT 1937, 53, 470).
2. Üheaastase õppeajaga põllunduskoolide õppetöö korraldamise määrus (RT 1938, 99, 864).
3. Kaheaastase õppeajaga põllunduskoolide õppetöö korraldamise määrus (RT 1939, 7, 40).
4. Üheaastase õppeajaga aianduskooli (aianduseriklassi) õppetöö korraldamise määrus (RT 1938, 74, 674).
5. Kaheaastase õppeajaga aianduskoolide õppetöö korraldamise määrus (RT 1938, 70, 660).
6. Põllutöö- ja maaparanduskooli õppetöö korraldamise määrus (RT 1938, 101, 873).
7. Tööjuhatajatekoolide õppetöö korraldamise määrus (RT 1939, 38, 279).
8. Kontrollassistentidekoolide korraldamise määrus (RT 1938, 64, 630).
9. Piimanduskooli õppetöö korraldamise määrus (1938).
10. Õppetalundite ja põllumajandusliku praktika korraldamise määrus (HMT 1938).
11. Õppetalundite kodukord (1938).
12. Kutseharidus Eestis. Tallinn, 1938. Lk. 12—16, 32—50, 51—77 ja 169—243.
13. Põllumajanduslik kutseharidus Eestis. Tallinn, 1938. Äratr. koguteosest „Kutseharidus Eestis“.

14. Valitsusasutiste tegevus 1918—1934. Tallinn, 1934. Lk. 165—170.
15. Valitsusasutiste tegevus 1934/35. a. Tallinn, 1935. Lk. 73—74.
16. Valitsusasutiste tegevus 1935/36. a. Tallinn, 1936. Lk. 74—75.
17. Valitsusasutiste tegevus 1936/37. a. Tallinn, 1937. Lk. 25—27 ja 29—30.
18. Valitsusasutiste tegevus 1937/38. a. Tallinn, 1938. Lk. 29—30.
19. Põllumajanduse Peavalitsuse aastaraamat I. 1918—1926. Tallinn, 1927. Lk. 36—69.
20. Põllumajanduse Peavalitsuse aastaraamat II. 1926—1929. Tallinn, 1929. Lk. 12—46.
21. Põllumajanduse Osakonna aastaraamat III. 1929—1936. Tallinn, 1936. Lk. 19—36.
22. Artiklid „Agronoomias“: 1921, 5; 1923, 1; 1924, 1 ja 10; 1927, 10/11; 1928, 2; 1935, 6; 1937, 1 ja 6.
23. Agronoomide Koja aastaraamat I. 1935—1937. Tallinn, 1937. Lk. 70—83.
24. Põllutöökoja aastaraamat VI. Tallinn, 1938. Lk. 52—58.

Die Landwirtschaftlichen Berufsschulen in Estland.

Mag. agr. J. Nõu.

Die Geschichte der estnischen landwirtschaftlichen Schulen umspannt einen Zeitabschnitt von rund 30 Jahren, da der erste, den Charakter einer Schule tragende landwirtschaftliche Kursus im Jahre 1907 an der estnischen Alexander-Schule in Põltsamaa ins Leben gerufen worden ist. Das System der landwirtschaftlichen Berufsausbildung und das Netz der entsprechenden Lehranstalten, wie es heute vor uns liegt, ist erst seit der Selbständigkeit Estlands geschaffen worden, da vor dem 24. Februar 1918 in Estland nur eine landwirtschaftliche Berufsschule und einige schulartige Kurse existiert haben.

A. Landwirtschaftsschulen.

Zu den eigentlichen Landwirtschaftsschulen gehören folgende Lehranstalten: ein- und zweijährige Landwirtschaftsschulen (Volksschulen), drei- und vierjährige Landwirtschaftsmittelschulen für Absolventen der 6-klassigen Volksschulen und dreijährige Landwirtschaftstechniken als höhere Landbauschulen, die die weitere Ausbildung der Absolventen der Mittelschulen und Landwirtschaftsmittelschulen übernehmen.

Die einjährige Landwirtschaftsschule (resp. landwirtschaftliche Winterschule). Der theoretische Unterricht an dieser Schule erstreckt sich im Laufe des Winters auf 25 Schulwochen; darauf folgt ein Praktikum von 5½ Monaten in der Schulwirtschaft oder in einer Lehrwirtschaft. Als unterste Altersgrenze für die Schüler ist das 16. Lebensjahr festgesetzt; weitere Vorbedingungen bei der Aufnahme in diese Schule sind — die Beendigung einer 6-klassigen Volksschule und ein Arbeitsdienst von mindestens 1 Jahr an einem Gehöft. Gegenwärtig sind 5 derartige Schulen tätig und zwar vor allem in den Gebieten der landwirtschaftlichen Kleinbetriebe. Im ganzen haben diese Schulen bisher 1356 Schüler ausgebildet, und im Schuljahr 1938/39 entfiel auf jede Schule die mittlere Zahl von 18 Schülern. Die einjährigen Landwirtschaftsschulen haben in Estland nicht den Erfolg gehabt wie in Skandinavien, da bei uns die Schüler jünger sind und geringere praktische Vorkenntnisse mit sich bringen.

Die zweijährige Landwirtschaftsschule (resp. landwirtschaftliche Winterschule). Der theoretische Unterricht umfasst jeden Winter 25 Schulwochen; zwischen dem ersten und zweiten Schuljahr ist ein 1 Mo-

nat dauernder Kursus über Ackerbautechnik und Pflanzenzucht eingeschaltet, der in der Schulwirtschaft abgehalten wird; nach Abschluss des theoretischen Unterrichts des zweiten Schuljahres folgt ein Praktikum von 5½ Monaten in einer Lehrwirtschaft. Aufnahme in die Schule finden junge Leute, die eine 6-klassige Volksschule beendet, die unterste Altersgrenze von 16 Jahren erreicht und mindestens 1 Jahr an einem Gehöft gearbeitet haben. In einzelnen Schulen wird ausnahmsweise die Forderung einer weiteren Altersgrenze übergangen. Der Absolvent einer zweijährigen Landwirtschaftsschule erhält das Attestat eines gelehrten Landwirtes. In Estland bestehen gegenwärtig 8 zweijährige Landwirtschaftsschulen; sie sind in erster Linie als Ausbildungsstätten für die zukünftigen Leiter mittelgrosser Gehöfte bestimmt. Im ganzen haben diese Schulen bisher 2180 Absolventen geliefert, und im Schuljahr 1938/39 befanden sich im Mittel in jeder Klasse 18 Schüler.

Die dreijährige Landwirtschaftsmittelschule. Der theoretische Unterricht erstreckt sich auf drei Jahre mit mindestens 30 Unterrichtswochen in jedem Wintersemester; ausserdem erhalten die Schüler im Laufe von zwei Sommern praktischen Unterricht in der Schulwirtschaft; nach Beendigung des theoretischen Unterrichts des dritten Schuljahres folgt ein Praktikum von 5½ Monaten in einer Lehrwirtschaft. Vorbedingungen bei der Aufnahme in die Schule sind: Beendigung der 6-klassigen Volksschule, ein Mindestalter von 16 Jahren, ein vorangegangener Arbeitsdienst in einem Gehöft von mindestens einem Jahr. Der Absolvent einer dreijährigen Landwirtschaftsmittelschule erhält das Attestat eines gelehrten Betriebsführers. Dreijährige Landwirtschaftsmittelschulen gibt es in Estland 2; sie dienen in erster Linie als Ausbildungsstätten für die zukünftigen Leiter grösserer Gehöfte. Eine erfolgreiche Beendigung dieser Schule ermöglicht die Fortsetzung der Ausbildung an einer höheren landwirtschaftlichen Schule. Beide Schulen zusammen haben bisher 776 Absolventen geliefert, und im Schuljahr 1938/39 befanden sich in jeder Klasse dieser Schulen im Mittel 33 Schüler.

Die vierjährige Landwirtschaftsmittelschule. Hier dauert der Unterricht vier Jahre mit 25 Wochen theoretischen Unterrichts im Jahr; im übrigen aber ist der Unterricht ebenso or-

ganisiert wie in den dreijährigen Landwirtschaftsmittelschulen, auch die Rechte der Absolventen sind die gleichen. Eine untere Altersgrenze ist nicht festgesetzt. Die einzige derartige Schule ist im Jahre 1938 eröffnet worden, und im Schuljahr 1938/39 befanden sich in der ersten Klasse 41 Schüler.

Die dreijährige höhere Landwirtschaftsschule (Landwirtschaftstechnikum). Aufnahme in diese Schule finden Absolventen der Berufsmittelschulen, des Progymnasiums und der Realschule, wobei die Absolventen der beiden letztgenannten Schultypen ein Jahr praktisch auf dem Gebiet der Landwirtschaft gearbeitet haben müssen. Die höhere Landwirtschaftsschule dient zur Vorbereitung der Landwirtschaftstechniker und ihre Absolventen haben das Recht ihre Ausbildung an der landwirtschaftlichen Fakultät der Universität Tartu fortzusetzen. Ein derartiger Schultypus existiert noch nicht in Estland, es besteht aber das Projekt einen solchen ins Leben zu rufen.

B. Die Gartenbauschulen.

Zu den Gartenbauschulen gehören folgende Lehranstalten: ein- und zweijährige Gartenbauschulen und vierjährige Gartenbaumittelschulen als Berufsschulen mittleren Ranges mit vorangegangener Ausbildung in einer 6-klassigen Volksschule und schliesslich ein dreijähriges Gartenbautechnikum als höhere Berufsschule, zu der Absolventen der Mittelschulen und beruflichen Mittelschulen Zutritt finden.

Die einjährige Gartenbauschule. Der Unterricht dehnt sich hier auf mindestens 42 Wochen aus und ist im Sommer vor allem praktischer, im Winter mehr theoretischer Art. Bei der Aufnahme in die Schule verlangt man ein Mindestalter von 16 Jahren, das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und einen 1-jährigen Arbeitsdienst an einem Gehöft. In Estland existieren 2 derartige Schulen; in ihnen lernen in erster Linie diejenigen jungen Leute, die zukünftig in ihrem landwirtschaftlichen Betrieb dem Gartenbau eine wichtige Stelle einräumen wollen. Erfolgreiche Absolventen dieser Schulen haben den Zutritt zur II Klasse der zweijährigen Gartenbauschulen.

Die zweijährige Gartenbauschule. Der theoretische Unterricht umfasst zum mindesten 25 Schulwochen in jedem Winter, ausserdem arbeiten die Schüler einen Sommer im Schulgarten und einen Sommer in einer Lehrgärtnerei ausserhalb der Schule. Für den Eintritt in die Schule sind erforderlich: ein Mindestalter von 16 Jahren, das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und ein praktisches Arbeitsjahr in einem Gehöft oder einer Gärtnerei. Die Absolventen der

zweijährigen Gartenbauschule erhalten nach zweijähriger Praxis und nach der Ablegung eines entsprechenden Examens das Zeugnis eines Gärtnergehilfen und nach weiterer dreijähriger Praxis und einem weiteren Examen das Zeugnis eines Gärtners. In Estland werden 4 zweijährige Gartenbauschulen unterhalten. Bisher haben im ganzen 308 Schüler diese Schule absolviert, und im Schuljahr 1938/39 bestand jede Klasse im Mittel aus 20 Schülern.

Die vierjährige Gartenbaumittelschule. Jedes Wintersemester umfasst mindestens 30 Unterrichtswochen, ausserdem wird in einem Jahr während des Frühlings, im anderen während des Herbstes praktisch im Schulgarten gearbeitet; während zwei Sommersemestern sind Arbeiten in speziellen Lehrgärtnereien vorgesehen. Vorbedingung für den Eintritt ist eine 6-klassige Volksschulbildung; eine unterste Altersgrenze ist nicht vorgeschrieben. Der Absolvent dieser Schule erhält das Zeugnis eines Gärtnergehilfen und nach 3-jähriger Praxis und einem entsprechenden Examen — das Zeugnis eines Gärtners. Gegenwärtig werden zwei derartige Schulen in Estland unterhalten, wobei im Herbst 1939 die ersten Absolventen die Schule verlassen werden. Die besseren Schüler haben die Möglichkeit ihre Ausbildung im Gartenbautechnikum fortzusetzen.

Die dreijährige höhere Gartenbauschule (Gartenbautechnikum). Aufnahme finden Absolventen der Gartenbaumittelschule ohne Bedingungen, Absolventen der landwirtschaftlichen und hauswirtschaftlichen Mittelschule nach 1-jährigem Praktikum und der allgemeinbildenden Mittelschulen nach 2-jährigem Praktikum. In der höheren Gartenbauschule findet die Ausbildung für den Beruf des Gartenbautechnikers statt; die Absolventen dieser Schule erhalten das Recht zum Eintritt in die landwirtschaftliche Fakultät und in die pharmazeutische Abteilung der medizinischen Fakultät der Universität Tartu. In Estland ist ein derartiger Schultypus noch nicht geschaffen, wohl aber besteht ein entsprechendes Projekt.

C. Spezialschulen für Ackerbau.

Zu dieser Gruppe von Schulen gehören: die Schulen für Molkerei, Käserei, zur Vorbereitung von Leitern der Rahmstationen, für Viehpflege, Kontrollassistenten- und Arbeitsleiterschulen, Meliorationsmeister-, Brantweinbrennerschulen, Forstwirtschaftsschulen.

Die zweijährige Ackerbau- und Meliorationsschule. Dieser Schultypus steht der zweijährigen Ackerbauschule sehr nahe. Der wesentliche

Unterschied besteht darin, dass die Schüler der Meliorationsschule im Sommer zwischen dem ersten und zweiten Schuljahr in der Schulwirtschaft ein Praktikum des Ackerbaus, der Melioration und Moorkultur durchführen müssen. Aufnahme finden junge Leute nicht unter 17 Jahren, erforderlich ist das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und praktische Vorkenntnisse auf dem Gebiet des Ackerbaus. Der Absolvent erhält das Attestat eines gelehrten Landwirtes und das Recht in die Spezialklasse der Meliorationsmeisterschule einzutreten. In Estland arbeitet gegenwärtig eine derartige Schule, sie hat bisher 119 Absolventen gegeben, und im Schuljahr 1938/39 befanden sich in jeder Klasse 11 Schüler.

Die einjährige Meliorationsmeisterschule. Der Unterricht dauert ein Jahr, wobei die Schüler im Sommer unter Leitung des Lehrers Meliorationsarbeiten ausführen, während ihnen im Winter theoretischer Unterricht erteilt wird. Aufnahme in die Schule finden Absolventen der Ackerbau- und Meliorationsschule. Die Absolventen der Schule erhalten zuerst das Zeugnis eines Meliorationsmeister-Gehilfen und später das Zeugnis eines Meliorationsmeisters. Es existiert bisher eine Schule dieses Typus und zwar als Spezialklasse an der Ackerbau- und Meliorationsschule, die nach Bedarf zusammengestellt wird. 36 Schüler haben diese Klasse in drei Götten absolviert.

Die zweijährige Arbeitlerschule (resp. Ackerbauschule). Dieser Schultypus steht der zweijährigen Landwirtschaftsschule sehr nahe. Der Unterricht dauert aber zwei volle Jahre die Sommermonate eingeschlossen, und die Schüler nehmen an allen Arbeiten der Schulwirtschaft teil. Bei der Aufnahme in die Schule wird ein Mindestalter von 17 Jahren, das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und ein 1-jähriges Vorpraktikum auf dem Gebiet des Ackerbaus verlangt. Der Absolvent der Schule erhält nach 1-jähriger Praxis das Zeugnis eines Arbeitsleiters und dasjenige eines älteren Arbeitsleiters nach einer Praxis von weiteren 3 Jahren und der Ablage eines entsprechenden Examens. Es arbeiten gegenwärtig in Estland zwei derartige Schulen, die bisher 205 Absolventen gegeben haben, und im Schuljahr 1938/39 bestand jede Klasse im Mittel aus 20 Schülern.

Die einjährige Viehpflegeschule. Die Arbeit dauert ein volles Jahr und ist abwechselnd theoretischer und praktischer Natur. Bei der Aufnahme wird ein Mindestalter von 17 Jahren, das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und zum mindesten ein einjähriger Arbeitsdienst auf dem Gebiet der Viehpflege ver-

langt. Der Absolvent erhält nach einjähriger Praxis das Zeugnis eines gelehrten Viehpflegers. Es arbeiten bei uns 5 solcher Schulen, die im ganzen 435 Absolventen gegeben haben, und im Schuljahr 1938/39 entfielen auf jede Schule im Mittel 14 Schüler.

Die zweijährige Kontrollassistentenschule. Der Unterricht in der ersten Klasse entspricht annähernd demjenigen in der einjährigen Viehpflegeschule, in der zweiten Klasse dauert der Unterricht im Wintersemester 25 Wochen, dem ein 1—3-monatliches Praktikum im Kontrollverein nachfolgt. Ein Mindestalter von 17 Jahren, ein Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und einjährige Praxis auf dem Gebiet der Viehhaltung sind die Vorbedingungen bei der Aufnahme in die Schule. Der Absolvent erhält das Zeugnis eines Kontrollassistenten und nach dreijähriger erfolgreicher Praxis und der Ablage eines Examens das Zeugnis eines älteren Kontrollassistenten. Es bestehen gegenwärtig in Estland zwei derartige Schulen mit Parallelklassen. Es haben insgesamt 1116 junge Leute diese Schulen beendet, und im Schuljahr 1938/39 bestand jede Klasse im Mittel aus 26 Schülern.

Die zweijährige Molkereischule. Der Unterricht umfasst in jedem Winter 21 Schulwochen, in den Sommermonaten schliessen sich dem Unterricht praktische Übungen auf dem Gebiet des Molkereiwesens an. Beim Eintritt in die Schule wird das Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule, ein Mindestalter von 20 Jahren und eine 2-jährige Vorpraxis auf dem Gebiet der Viehhaltung verlangt. Es besteht die Absicht diesen Schultypus in eine Berufsschule höheren Ranges umzugestalten, in die dann Absolventen der Mittelschule aufgenommen werden sollen. Der Absolvent der Schule erhält anfangs das Zeugnis eines Meiergehilfen und später das Zeugnis eines Meiers. Gegenwärtig wird eine derartige Schule unterhalten, die 379 Absolventen gegeben hat, und im Schuljahr 1938/39 bestand jede Klasse im Mittel aus 19 Schülern.

Die zweijährige Käsereischule besteht als Spezialklasse der Molkereischule seit dem Jahre 1935; die Aufnahme der Schüler findet jedes zweite Jahr statt. Es haben im ganzen 12 Schüler diese Schule beendet.

Die einjährige Schule für Rahmstationsleiter arbeitet ebenfalls als Spezialklasse der Molkereischule.

Die zweijährige Forstwirtschaftsschule, zu der junge Leute mit dem Zeugnis einer 6-klassigen Volksschule und dem Mindestalter von 20 Jahren zugelassen wurden, hat ihre Tätigkeit abgeschlossen und wird im Jahre 1939 ihre

Arbeit als Forstwirtschaftstechnikum fortsetzen, in welches nur Absolventen der Mittelschule aufgenommen werden. 935 Schüler haben diese Schule beendet, um sich später als Forstbeamten zu betätigen. Die an der Forstwirtschaftsschule bestehende Spezialklasse für Waldwächter hat bisher 197 Absolventen gegeben.

Die zweijährige Brantweinbrenner-Schule besteht als Spezialklasse einer Landwirtschaftsmittelschule und übernimmt die Vorbereitung für den Beruf des Brantweinbrenner-Gehilfen und des Brantweinbrenner-Meisters. In drei Cöten haben im ganzen 30 Schüler diese Schule beendet.

D. Landwirtschaftliche Volksschulen.

Die landwirtschaftlichen Volksschulen sind 2-jährige Schulen mit 25 Unterrichtswochen im Jahr und 1—2 Arbeitstagen (8—12 Stunden) in jeder Woche. Die Aufnahme in diese Schule ist mit keinerlei Forderungen hinsichtlich der vorangegangenen Bildung der Schüler verknüpft, es lernen in ihnen vor allem ältere Leute, die durch Arbeit an ihre Wirtschaft gebunden sind und nicht für längere Zeit diese verlassen können. Bisher arbeiten 5 derartige Schulen und ihre Zahl ist im Ansteigen begriffen.

E. Das Lehrlingswesen.

Im Jahre 1939 sind vom Bildungsministerium über 200 Lehrwirtschäften beschäftigt worden. Diese sind für die abschliessenden praktischen Arbeiten der Lehrlinge vorgesehen und es besteht die Absicht in ihnen auch die Ausbildung der Landarbeiter zu organisieren.

F. Die hauswirtschaftlichen Schulen.

Das Programm der hauswirtschaftlichen Schulen besteht zu ca $\frac{1}{3}$ aus landwirtschaftlichen Fächern. Die einjährige Haushaltungsschule hat im ganzen 2165 Absolventen gegeben, und im Schuljahr 1938/39 lernten in jeder der 7 bestehenden Schulen im Mittel 36 Schüler. Die 6-monatige Haushaltungsspezialklassen — zwei im ganzen — gaben 230 Absolventen; im Schuljahr 1938/39 bestand jede Haushaltungsklasse im Mittel aus 17 Schülern. In den 4 bestehenden dreijährigen Haushaltungsmittelschulen wurden 218 Schüler ausgebildet, im Schuljahr 1938/39 bestand jede Klasse im Mittel aus 23 Schülern. Die einzige dreijährige höhere Hauswirtschaftsschule wurde von 248 Schülern absolviert.

G. Die Bauernhochschulen.

Es bestehen in Estland zwei Bauernhochschulen, in denen im ganzen ca 1000 Schüler ihre Ausbildung beendet haben. Ein Cötus besteht im Mittel aus 30—50 Schülern.

H. Zusammenfassung.

Die landwirtschaftlichen und hauswirtschaftlichen Berufsschulen haben in Estland in den Jahren 1918—1939 ca 10 000 Absolventen gegeben, deren nachfolgende Tätigkeit in den landwirtschaftlichen Kreisen Anerkennung gefunden hat. Die absolute Zahl der Schüler der landwirtschaftlichen Berufsschulen als auch die Zahl der Schüler in den einzelnen Schulen hat sich vergrössert. Die Schaffung weiterer Fortbildungsmöglichkeiten hat besonders viel dazu beigetragen die Zahl der Schüler zu vergrössern. Es werden fortlaufend neue Schulen gegründet.

B

1178

i21190318